

สภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ

ณัฏฐา ภูริภัทเกียรติกุล^{1*} และ ชีรเดช สมองทวีพร²

รับบทความ 26 มีนาคม 2562 ตอรับบทความ 5 มิถุนายน 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “สภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ (2) ศึกษาสภาพการจัดการการออมด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการออม รายได้และรายจ่ายและสวัสดิการของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ และ (3) ศึกษาปัจจัยด้านสถานการณ์และลักษณะการออม ทักษะและพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นและนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชากรก่อนวัยผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครผู้มีอายุตั้งแต่ 40-59 ปี ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 คน สถิติที่ใช้ คือ ใช้สถิติพื้นฐาน เพื่อหาความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า 1) สภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การมีความรู้เกี่ยวกับทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ รองลงมาเป็นด้านการบริหารการเงินในครอบครัว และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีความรู้เรื่องการออมเพื่อหารายได้เพิ่ม 2) สภาพการจัดการการออมในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านรายได้และรายจ่าย รองลงมาเป็นด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการออม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสวัสดิการ และ 3) ปัจจัยด้านสถานการณ์และลักษณะการออม ทักษะและพฤติกรรมมีอิทธิพลต่อสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : สภาวะการออม ประชาชน เตรียมความพร้อม ก่อนวัยผู้สูงอายุ

¹ นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก

² อาจารย์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก

* ผู้ประสานงานหลัก : waderty5467@gmail.com

People Saving Status for Pre-Aging Readiness

Yapattra Phurapatkiattikul^{1*} and Teeradej Snongtaweepon²

Received 26 March 2019; Accepted 5 June 2019

Abstract

This research titled “People saving status for pre-aging readiness” was aimed: 1) to study people saving status for pre-aging readiness, 2) to study saving management conditions on people saving significance awareness, incomes, expenses, and welfares in order to arrange the pre-aging readiness, and 3) to study the situational factors and saving characteristics, attitudes, and behaviors, influence in people saving status for pre-aging readiness. The quantitative research methodology was conducted, the close-ended questionnaires were used as a tool for data collection and analysis results were presented in descriptive statistics. Samples used were the 360 pre-aging participants in Bangkok metropolitan with 40-59 years of age. Non-probability (Purposive) sampling and the basic statistics were used in analysis for frequency, percentage, mean, standard deviation, and inference statistics. Research findings suggested: 1) people saving status for pre-aging readiness in overview was in medium level, the highest average was knowledge of proper professional skills for pre-aging people, the next lower was family financial management and the lowest average was saving knowledge for earning more incomes. 2) saving management condition in overview was in large level, the highest average were incomes and expenses, the next lower was people saving significance awareness, and the lowest average was welfare, and 3) the situational factors and saving characteristics, attitudes, and behaviors, have influenced in people saving status for pre-aging readiness.

Keywords : Saving Status; People; Readiness; Pre Aging

¹ Student, Faculty of Liberal Arts, Krirk University

² Lecturer, Faculty of Liberal Arts, Krirk University

* Corresponding Author : waderty5467@gmail.com

บทนำ

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า องค์การสหประชาชาติ (United Nation: UN) ได้ให้นิยามว่า “ผู้สูงอายุ” (Elderly) คือ ประชากรทั้งเพศชาย และเพศหญิงซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป (60+) โดยเป็นการนิยามนับตั้งแต่อายุเกิด ส่วนองค์การอนามัยโลกยังไม่มีการให้นิยามผู้สูงอายุ โดยมีเหตุผลว่าประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีการนิยามผู้สูงอายุต่างกัน ทั้งนิยามตามอายุเกิด ตามสังคม (Social) วัฒนธรรม (Culture) และสภาพร่างกาย (Functional Markers) (World Health Organization, 2009) เช่น ในประเทศที่เจริญแล้วมักจัดผู้สูงอายุ นับจากอายุ 65 ปี ขึ้นไป หรือบางประเทศอาจนิยามผู้สูงอายุตามอายุกำหนดให้เกษียณงาน (อายุ 50 หรือ 60 หรือ 65 ปี) หรือนิยามตามสภาพของร่างกายโดยผู้สูงอายุอยู่ในช่วง 45-55 ปี ส่วนชายสูงอายุอยู่ในช่วง 55-75 ปี ส่วนคำว่า “สังคมผู้สูงอายุ” องค์การสหประชาชาติแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society หรือ Aging Society) ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) และระดับ Super-Aged Society โดยให้นิยามของระดับต่าง ๆ ซึ่งทั้งประเทศไทย และรวมทั้งประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ใช้ความหมายเดียวกันในนิยามของทุกระดับของสังคมผู้สูงอายุ จากแผนพัฒนาผู้สูงอายุ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ให้ความสำคัญต่อวงจรชีวิตและความสำคัญของทุกคนในสังคมที่เกี่ยวพันกับผู้สูงอายุไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง โดยมีมุมมองว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคมและสมควรส่งเสริมให้คงคุณค่าไว้ให้นานที่สุด แต่กรณีตกอยู่ในฐานะพึ่งพิงผู้อื่น ครอบครัวยุคใหม่ ต้องเป็นด่านแรกที่เกื้อกูลให้ผู้สูงอายุดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีสวัสดิการจากรัฐเป็นระบบเสริมเพื่อเป็นหลักประกันในวัยสูงอายุและความมั่นคงของสังคม (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2545) รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) นับเป็นแผนพัฒนาฉบับแรกที่บูรณาการประเด็นผู้สูงอายุเข้ากับแผนพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเพื่อสังคมสูงวัยด้วยการส่งเสริมการออม การใช้จ่ายและให้ความสำคัญกับการขยายโครงสร้างพื้นฐาน โครงข่ายการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสร้างโอกาสให้ประชาชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้และเข้าถึงข่าวสารได้มากขึ้นส่งเสริมให้ผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้สู่ลูกหลาน ยกระดับคุณภาพผู้สูงอายุให้ดีขึ้น นำศักยภาพของผู้สูงอายุมาใช้ประโยชน์ ดังนั้น การเตรียมพร้อมในการเข้าสู่วัยสูงอายุจึงนับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ควรจะต้องเร่งวางแผนดำเนินการอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะประชาชนที่มีช่วงอายุระหว่าง 30-40 ปี ซึ่งจัดว่าเป็นช่วงอายุที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นวัยทำงาน ผ่านการทำงานมาช่วงเวลาหนึ่งอย่างน้อย 5 ปี อยู่ในช่วงที่สร้างหลักประกันของชีวิต ดังนั้นหากในช่วงวัยนี้มองข้ามการออม มิได้คำนึงถึงอนาคตข้างหน้าในช่วงที่จะเข้าสู่วัยสูงอายุ เมื่อถึงในเวลานั้น ๆ ความมั่นคงในชีวิตก็จะลดลงหรือขาดความมั่นคงในที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ ตลอดจนได้รับอารยธรรมจากตะวันตกส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะทางสังคมมีผลทำให้โครงสร้างและค่านิยมของสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากครอบครัวขยายสู่ครอบครัวเดี่ยว ทำให้ขาดความใกล้ชิด ผู้สูงอายุต้องอยู่เพียงลำพัง ขาดการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัว ซึ่งบางรายไม่สามารถเลี้ยงตนเองได้ ไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพได้ เป็นปัญหาทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต จัดเป็นปัญหาทางสังคมที่มีความสำคัญมาก จึงควรให้ความสำคัญในการวางแผนเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยสูงอายุ จากผลการวิจัยของโครงการวิจัยการสร้างโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุไทยไม่มีเงินออม ต้องทำงานเลี้ยงชีพมากกว่าร้อยละ 60 เป็นกำลังหลักของครอบครัว งานที่ส่วนใหญ่เป็นงานบริการ รองลงมาคืออาชีพพื้นฐานและงานฝีมือและรัฐสร้างโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุ

แก้กฎหมายเอื้อให้คนแก่ทำงานได้ เสนอปรับปรุง พ.ร.บ.ข้าราชการพลเรือน ยกเลิกระเบียบต้องเกษียณ 60 ปี แต่ให้ทำงานต่อได้ตามความสมัครใจและร่างกายเอื้ออำนวย (ชารวี บุตรบำรุง, 2555) การดำเนินนโยบายส่งเสริมการออมของประชาชนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งการออมภาคสมัครใจ จนสามารถทำให้ประชาชนให้เข้าใจถึงความสำคัญของการออมในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยสร้างความยั่งยืนให้แก่ระบบการเงินการคลังของประเทศในอนาคต

จากการที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ระบบสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่ดีทั้งจากรัฐบาลและหรือนายจ้างไม่เพียงแค่นำมาซึ่งความทั่วถึงที่ครอบคลุมประชากรหรือคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการระบบสวัสดิการเท่านั้น แต่จะต้องมีการคำนึงถึงปัจจัยในด้านความพอเพียงและความยั่งยืนของระดับตัวเงินที่ประชาชนในวัยเกษียณพึงได้รับด้วย ระดับรายได้นั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชากรที่อยู่ในวัยเกษียณอายุ ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่มีรายรับที่สามารถสร้างกระแสเงินสดที่มีความมั่นคงและต่อเนื่องนอกเหนือจากเงินออมที่ผู้เกษียณ วางแผนการออมไว้ตั้งแต่ในช่วงวัยทำงาน การคำนวณหาระดับสินทรัพย์การออมขั้นต่ำโดยการคำนึงถึงอัตราการตายและอายุขัยเฉลี่ยของประชากรในวัยเกษียณอายุจึงมีความสำคัญมาก ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถนำไปใช้เพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายของการออมทรัพย์ของประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน และวางแผนการออมทรัพย์เพื่อเกษียณอายุในด้านอัตราการออมและแผนการลงทุนเพื่อจะได้สร้างผลตอบแทนจากการลงทุนได้อย่างเพียงพอ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “สภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ” ทั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ และศึกษาปัจจัยด้านสถานการณ์และลักษณะการออม ทักษะชีวิต และพฤติกรรม ที่มีอิทธิพลต่อสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเกิดความตระหนักรู้และเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองด้านการออมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้นเพื่ออนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการออมด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการออม รายได้และรายจ่าย และสวัสดิการของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านสถานการณ์และลักษณะการออม ทักษะชีวิต และพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ

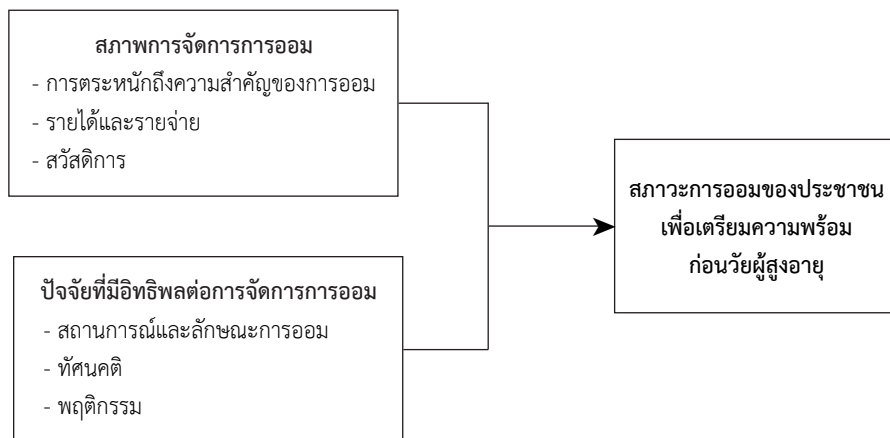
สมมติฐานของการวิจัย

1. สภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง
2. สภาพการจัดการการออมด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการออมรายได้และรายจ่ายและสวัสดิการของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก
3. ปัจจัยด้านสถานการณ์และลักษณะการออม ทักษะชีวิต และพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ

กรอบแนวคิด

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนก่อนวัยผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 40-59 ปี ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ที่จัดพื้นที่ออกเป็น 6 โซน เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีการแบ่งการปกครองออกเป็น ส่วน ๆ อย่างชัดเจนถูกต้องและเป็นทางการจากหน่วยงานของภาครัฐ อันเป็นประโยชน์ต่อการลงพื้นที่ศึกษาอย่างทั่วถึงครอบคลุมทั้งกรุงเทพมหานคร (กองนโยบายและแผนเมือง กรุงเทพมหานคร, 2555: 4-15)

1.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรก่อนวัยผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) และกำหนดขนาดตัวอย่างจากประชากรโซนละ 60 คน จาก 6 โซน รวมจำนวนตัวอย่าง 360 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2553) และผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในชุมชนและในบริษัทตามโซนที่แบ่งไว้ทั้งหมด จำนวน 6 โซน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 360 คน โดยกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษาครั้งนี้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของประชาชนก่อนวัยผู้สูงอายุ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการการออม

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการการออม

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นคำถามปลายเปิดที่ให้โอกาสผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน

ผู้วิจัยแบ่งเป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือเอกสารทางวิชาการทฤษฎีและผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการออมเพื่อเป็นแนวทางนำมาสร้างข้อคำถาม (Item) ของแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย

ขั้นที่ 4 ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์ได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามทั้งในเรื่องเนื้อหาและภาษาที่ชัดเจนตรงประเด็นแล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นเพื่อดำเนินในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์นำมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาให้พิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้ง

ขั้นที่ 7 นำเสนอแบบสอบถามผ่านผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ขั้นตอนการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Content Validity) หลังจากที่ได้ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามคำแนะนำของกรรมการที่ปรึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้มีการปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item-Objective Congruence) ซึ่งผลการประเมินค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 1.0 ทุกข้อคำถาม

ขั้นที่ 8 นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขแล้วไปทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) หลังจากที่ได้ดำเนินการต่อจากการปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pre-Test) กับประชาชนในพื้นที่ศึกษาซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกันทำการทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ชุด และนำมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient) (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2553) ได้คะแนนค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง โดยสรุปการทดสอบ (Pre-Test) เพื่อประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถาม ปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการสำรวจได้

ขั้นที่ 9 นำแบบสอบถามจากการทดลองที่ผ่านการทดสอบแล้วดำเนินการรายงานผลที่ได้ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุแล้วทำการศึกษาเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2561 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2553) และผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในชุมชนและในบริษัทตามโซนที่แบ่งไว้ทั้งหมด จำนวน 6 โซน จากประชาชนก่อนวัยผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุ 40-59 ปี จำนวน 360 ชุด และได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลแล้วจึงนำมาเรียบเรียงกระทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สรุปผลอภิปรายผลและเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติพื้นฐาน (Basic Statistic) เพื่ออธิบายลักษณะกลุ่มตัวอย่างโดยหาความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผู้วิจัยกำหนดการแปลผลข้อมูลให้เป็นตัวแปรชนิดอัตราส่วน (Ratio Scale) โดยใช้มาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับตามเกณฑ์การวัด Likert Scale ของ R. Likert (1932) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในแบบสอบถาม ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “สภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ” สรุปผลได้ ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษาสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ พบว่า ภาพรวมระดับสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 (S.D.= 0.77) ในระดับปานกลาง โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การมีความรู้เกี่ยวกับทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นเรื่องการบริหารการเงินในครอบครัว เช่น จัดทำบัญชีควบคุมรายรับรายจ่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 อยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีความรู้เรื่องการออมเพื่อหารายได้เพิ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 อยู่ในระดับปานกลาง

2. สรุปผลการศึกษาสภาพการจัดการการออมด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการออม รายได้และรายจ่ายและสวัสดิการของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาสภาพการจัดการการออมในภาพรวม พบว่า ระดับสภาพการจัดการการออม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 (S.D.= 0.64) อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านรายได้และรายจ่ายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการออม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 อยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 อยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาสภาพการจัดการการออม ด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการออม พบว่า ภาพรวมระดับสภาพการจัดการการออมด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการออม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 อยู่ในระดับมาก

โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีจุดมุ่งหมายในการออมเพื่อการลงทุน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นเรื่องการมีความรับผิดชอบในการประหยัดและการเก็บออม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 อยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การรู้สึกว่าการออมเป็นสิ่งจำเป็นต่ออนาคต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 อยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาสภาพการจัดการการออม ด้านสภาพการจัดการการออมด้านรายได้และรายจ่าย พบว่า ภาพรวมระดับสภาพการจัดการการออมด้านรายได้และรายจ่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เรื่องการมีรายจ่ายที่ล้วนแต่มีความจำเป็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นเรื่องการมีรายได้อื่น ๆ เพิ่มเติมจากรายได้หลัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 อยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีรายได้หลักสำหรับการดำรงชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาสภาพการจัดการการออม ด้านสวัสดิการ พบว่า ภาพรวมระดับสภาพการจัดการการออมด้านสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เรื่องการเข้าร่วมกลุ่มสวัสดิการชุมชนที่เกิดจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นเรื่องได้รับสวัสดิการที่ครอบคลุมไปถึงครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 อยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ได้รับค่าตอบแทนพิเศษที่นายจ้างจัดให้ลูกจ้าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 อยู่ในระดับปานกลาง

3. สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการการออม

ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการการออมในภาพรวม พบว่า ระดับสภาพการจัดการการออม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 (S.D.= 0.73) อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทัศนคติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นด้านพฤติกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานการณ์และลักษณะการออม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 อยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการการออม ด้านสถานการณ์และลักษณะการออม พบว่า ภาพรวมระดับสภาพการจัดการการออมด้านสถานการณ์และลักษณะการออม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เรื่องการแสวงหา แนวทางการออมในชุมชนโดยการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นเรื่องการเรียนรู้เกี่ยวกับการออมจากเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น สื่อที่ทันสมัย สมาร์ทโฟน ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 อยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีวิธีการออมหลากหลาย เช่น บัญชีเงินฝาก หุ้่น ประกันชีวิต LTF/RMF กองทุนรวม เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการการออม ด้านทัศนคติ พบว่า ภาพรวมระดับสภาพการจัดการการออมด้านทัศนคติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เรื่องการมีแรงบันดาลใจในการออมเพื่ออนาคต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นเรื่องมีการลงทุนช่วยสร้างความมั่งคั่งและมั่นคง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 อยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความต้องการเข้าถึงคมเกี่ยวกับการออมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการการออม ด้านพฤติกรรม พบว่า ภาพรวมระดับสภาพการจัดการการออมด้านพฤติกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เรื่องการลดกิจกรรมนอกบ้านเพื่ออยู่กับสมาชิกครอบครัวมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นเรื่องการลดกิจกรรมนอกบ้าน เพื่ออยู่กับสมาชิกครอบครัวมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 อยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความการเป็นที่ปรึกษาด้านการออมให้กับสมาชิกในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 อยู่ในระดับ ปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ

จากผลการศึกษาสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุที่พบว่า ภาพรวมระดับสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุในระดับปานกลาง โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การมีความรู้เกี่ยวกับทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ รองลงมาเป็นเรื่อง บริหารการเงินในครอบครัว เช่น จัดทำบัญชีควบคุมรายรับรายจ่าย และการมีความรู้เรื่องการออมเพื่อหารายได้เพิ่มนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทกา นันทวิสัย (2552) ที่พบว่า ปัจจัยกำหนดการออมครัวเรือน มี 3 ปัจจัย ได้แก่ รายได้รวม ค่าใช้จ่ายในการบริโภค การออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน ซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในเชิงบวกมี 2 ปัจจัย ได้แก่ รายได้รวมการออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในเชิงลบมี 1 ปัจจัย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ปัจจัยกำหนดการออมครัวเรือนนอกภาคเกษตร มี 6 ปัจจัย ได้แก่ รายได้รวม ค่าใช้จ่ายในการบริโภค การออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน จำนวนหนี้สินที่ต้องชำระคืน จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิง และการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนอุดมศึกษา ซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในเชิงบวกมี 3 ปัจจัย ได้แก่ รายได้รวม การออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน และการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนอุดมศึกษา ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในเชิงลบมี 3 ปัจจัย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค จำนวนหนี้สินที่ต้องชำระคืน และจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิง

2. ผลการศึกษาสภาพการจัดการการออมด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการออม รายได้และรายจ่าย และสวัสดิการของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ

จากผลการศึกษาสภาพการจัดการการออมในภาพรวมที่พบว่า ระดับสภาพการจัดการการออมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านรายได้และรายจ่าย รองลงมาเป็นด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการออม และสวัสดิการนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรเวช สุวรรณระดา และ สมประวิณ มั่นประเสริฐ (2552) ที่พบว่า การมีลักษณะนิสัยรู้จักการวางแผนในการดำเนินชีวิตจะส่งผลให้ผู้มีงานทำเป็นผู้ออมเงิน นอกจากนั้น การมีความรู้เกี่ยวกับการเงินจะส่งผลต่อการเป็นผู้ออมเงินได้เช่นกัน ในทางตรงข้ามหากผู้มีงานทำต้องการกู้ยืมเงินและมีบุตรมากขึ้นก็จะมีแนวโน้มกลายเป็นผู้ไม่ออมเงิน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลที่คล้ายคลึงต่อพฤติกรรมการออมเงินระยะยาวเพื่อการดำรงชีวิตยามชราภาพเช่นกัน ในส่วนของระดับอัตราการออมเงินของผู้มีงานทำที่ออมได้นั้น ลักษณะนิสัย การรู้จักการวางแผนมีส่วนสำคัญในการเพิ่มระดับอัตราการออม ขณะเดียวกันการอยู่ในระดับการออมภาคบังคับ จำนวนบุตร การกู้ยืมเงินจะส่งผลให้ระดับอัตราการออมลดลง

จากผลการศึกษาสภาพการจัดการการออม ด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการออมที่พบว่า ภาพรวมระดับสภาพการจัดการการออมด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการออมอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การมีจุดมุ่งหมายในการออมเพื่อการลงทุน รองลงมาเป็นเรื่องการมีความรับผิดชอบในการประหยัด และการเก็บออม และการรู้สึกว่าการออมเป็นสิ่งจำเป็นต่ออนาคต ตามลำดับนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญรุ่ง จันทน์นาค (2554) ที่กล่าวว่า การออม หมายถึง ส่วนหนึ่งของรายได้ปัจจุบันที่ไม่ได้ใช้จ่ายไปเพื่อการบริโภค หากแต่เก็บไว้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้จ่ายต่าง ๆ ในอนาคต การใช้เงินออมอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น ถูไว้เป็นเงินสด นำเงินออมไปฝากธนาคาร หรือนำเงินออมไปซื้อหลักทรัพย์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ใจเดียว โกมลเพ็ชร (2554) ที่ระบุว่า การออมคือการเสียสละการบริโภคในปัจจุบันเพื่อไว้บริโภคในอนาคต และการออมส่วนใหญ่จะกระจุกอยู่ในรูปของเงินฝากกับธนาคารหรือบริษัทเงินทุนโดยได้รับดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทน

เมื่อเรามีเงินเหลือใช้เป็นประจำทุกเดือน ซึ่งสิ่งที่ควรคำนึงถึงคือการที่จะจัดการกับเงินเหลือใช้อย่างไรเพื่อให้เงินงอกเงยเพิ่มมากขึ้นโดยทั่วไป มนุษย์มักจะเก็บในรูปแบบการฝากกับธนาคารเป็นเงินสด ในรูปแบบของบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ บัญชีเงินฝากประจำ เพราะว่าการฝากกับสถาบันการเงิน มนุษย์จะมองว่ามีความสะดวกปลอดภัยและมั่นคง แต่ในอีกทางหนึ่งผลตอบแทน (ดอกเบี้ย) จากการฝากเงินก็อาจไม่สูงนัก ทั้งนี้ ด้วยความที่ระบบเงินฝากมีความเสี่ยงต่ำผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินจากการฝากเงินจึงอยู่ในระดับที่ไม่สูงนักแต่เป็นการตอบแทนความมั่นคงของการเก็บเงินนั้นไว้แทน ดังนั้น คนส่วนใหญ่จึงคุ้นเคยกับการจัดสรรเงินไว้ในระบบเงินฝากเพื่อสามารถเบิกถอนออกมาใช้ได้สะดวกในยามที่ต้องการนั่นเอง

จากผลการศึกษาสภาพการจัดการการออม ด้านสภาพการจัดการการออมด้านรายได้และรายจ่ายที่พบว่า ภาพรวมระดับสภาพการจัดการการออมด้านรายได้และรายจ่าย อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ เรื่องการมีรายจ่ายที่ล้นแต่มีความจำเป็น รองลงมาเป็นเรื่องการมีรายได้อื่น ๆ เพิ่มเติมจากรายได้หลัก และการมีรายได้หลักสำหรับการดำรงชีพนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญรุ่ง จันทรรณ (2554) ที่ระบุว่า รายได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการออม เพราะผู้มีรายได้ย่อมมีเงินเหลือและออมได้มากกว่าผู้ที่ไม่มียาได้ โดยแหล่งของรายได้มาจากหลายทาง เช่น งานประจำ งานอดิเรก เป็นต้น ส่วนค่าใช้จ่าย เป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งในการกำหนดขีดความสามารถในการออม เพราะหากบุคคลใดมีค่าใช้จ่าย เงินที่เหลือจากรายได้เพื่อนำไปออมก็จะลดน้อยลง

จากผลการศึกษาสภาพการจัดการการออม ด้านสวัสดิการที่พบว่า ภาพรวมระดับสภาพการจัดการการออมด้านสวัสดิการ อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ เรื่องการเข้าร่วมกลุ่มสวัสดิการชุมชนที่เกิดจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน รองลงมาเป็นเรื่องได้รับสวัสดิการที่ครอบคลุมไปถึงครอบครัว และได้รับค่าตอบแทนพิเศษที่นายจ้างจัดให้ลูกจ้าง ตามลำดับนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยวัฒน์ หนองรัตน์ (2546) ที่ระบุว่า สวัสดิการชุมชน มักจะเน้นแนวคิดของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน การพึ่งตนเองและการปรับตัวของชุมชนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายความเป็นอยู่ที่ดี สวัสดิการชุมชนเป็นสถานะและกิจกรรมของการจัดและส่งเสริมบริการชุมชนทั้งทางวัตถุ คุณค่าทางจิตใจ และคำนึงถึงสภาพแวดล้อมด้านอื่นด้วย

3. สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการการออม

จากผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการการออมในภาพรวมที่พบว่า ระดับสภาพการจัดการการออม อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านทัศนคติมี รองลงมาเป็นด้านพฤติกรรม และสถานการณ์ และลักษณะการออม ตามลำดับนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ MM Lai, ML Lai, SH Lau (2009) ที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามชาวมาเลเซียมีทัศนคติที่ดีต่อการลงทุนมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารการเงิน คิดว่าการลงทุนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความมั่งคั่งและความมั่นคง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าการซื้อประกันเป็นกลไกป้องกันความเสี่ยงมากกว่าการเป็นเครื่องมือการลงทุน ทั้งนี้ ชาวมาเลเซียมีความคุ้นเคยด้านการวางแผนมรดก พวกเขาเข้าใจว่าสิทธิการถือครองทรัพย์สินต่าง ๆ และทรัพย์สินต่าง ๆ จะถูกส่งมอบให้แก่ทายาทเมื่อพวกเขาเสียชีวิต

จากผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการการออม ด้านสถานการณ์และลักษณะการออมที่พบว่า ภาพรวมระดับสภาพการจัดการการออมด้านสถานการณ์และลักษณะการออมอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ เรื่องการแสวงหาแนวทางการออมในชุมชนโดยการเป็นสมาชิกกลุ่ม รองลงมาเป็นเรื่องการเรียนรู้เกี่ยวกับการออมจากเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น สื่อที่ทันสมัย สมาร์ทโฟน ฯลฯ และการมีวิธีการออมหลากหลาย เช่น บัญชีเงินฝาก หุ้น ประกันชีวิต LTF/RMF กองทุนรวม ตามลำดับนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาวี

เหมพรวิสาร และ พุฒิกุล อัครชลาณนท์ (2557) ที่พบว่า การสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณให้คนไทยนั้นควรผลักดันให้มีกองทุนบำนาญภาคบังคับสำหรับแรงงานเอกชนในระบบแบบกำหนดจำนวนเงินนำเข้ากองทุนเพื่อสร้างวินัยการออมให้เกิดผลเร็วที่สุดควบคู่ไปกับระบบการออมเพื่อเกษียณอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วจะช่วยสร้างความมั่นคงทางการเงินให้คนไทยโดยรวมได้ ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงได้เพราะระบบที่รัฐให้แต่ฝ่ายเดียวคงยากที่จะรองรับประชากรสูงอายุที่จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอนาคต นอกจากนั้น การทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณจะช่วยให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพเป็นผู้นับถือที่มีกำลังซื้อ ซึ่งจะไม่กระทบการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอนาคตมากนัก นอกจากนี้ ยังต้องปรับปรุงระบบบำนาญเพื่อช่วยเพิ่มบทบาทของกองทุนต่าง ๆ ในการช่วยเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุให้ระบบมีความยั่งยืน รวมทั้งขยายความครอบคลุมไปยังคนทำงานในกลุ่มใหญ่ ๆ ด้วย โดยจะให้ประโยชน์แก่ทุกกลุ่มซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละระดับทั้งรัฐบาล นายจ้าง ลูกจ้างผู้สูงอายุ คนยากจน ภาคการเงินและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยโดยรวมจะได้ประโยชน์ในระยะยาว เป้าหมายสูงสุดของการออมเพื่อวัยผู้สูงอายุก็เพื่อหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายทางสังคมในอนาคต วิธีการหลักที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ คือ ทำให้ประชากรวัยแรงงานเหล่านี้มั่นใจว่าจะมีรายได้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ

จากผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการการออม ด้านทัศนคติที่พบว่า ภาพรวมระดับสภาพการจัดการการออมด้านทัศนคติอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เรื่องการมีแรงบันดาลใจในการออมเพื่ออนาคต รองลงมาเป็นเรื่องมีการลงทุนช่วยสร้างความมั่งคั่งและมั่นคง และความต้องการเข้าถึงสังคมเกี่ยวกับการออมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2559) ที่ระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการออมไว้ว่ามีทั้งการออมโดยสมัครใจเป็นการออมที่เกิดขึ้นจากการคำนวณเปรียบเทียบประโยชน์ปัจจุบันประโยชน์อนาคต โดยหากเห็นว่าประโยชน์ในอนาคตมากกว่าก็ทำการออมและการใช้จ่ายใช้สอยรายได้มักจะขึ้นกับสภาพแวดล้อมที่จูงใจขึ้นอยู่กับอารมณ์หรือความเคยชินของตนซึ่งโดยทั่วไปคนเรามักจะตีค่าประโยชน์อนาคตต่ำกว่าที่ควรเป็นเสมอ และการออมโดยถูกบังคับ หมายถึง การที่เอกชนหรือประชาชนส่วนรวมถูกเหตุการณ์ภายนอกบังคับให้ต้องงดใช้จ่ายใช้สอยรายได้ทั้งหมดหรือแต่เพียงส่วนหนึ่งของตนโดยที่มาของการออมถูกบังคับนี้ ตัวอย่างเช่น การออมซึ่งถูกบังคับโดยนิติบุคคล (ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท) ซึ่งธุรกิจมักจะหักส่วนของกำไรและส่วนของเงินปันผลเพื่อเป็นเงินทุนสะสมในการขยายกิจการ การออมซึ่งถูกบังคับโดยรัฐบาล เช่น กองทุนประกันสังคม มาตรการต้นภาษีเพื่อเป็นการระดมทุนนำไปใช้ในกิจการอันเป็นส่วนรอบของประชาชน และการออมซึ่งถูกบังคับโดยค่าของเงินลดลง เช่น เพื่อเกิดกรณีเงินเพื่อซึ่งค่าของเงินจะลดลงราคาสินค้าปรับสูงขึ้นและกระทบโดยตรงต่อผู้มีรายได้ประจำซึ่งจะเป็นผลทำให้มีการบริโภคลดลง

จากผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการ ด้านพฤติกรรมที่พบว่า ภาพรวมระดับสภาพการจัดการการออมด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เรื่องการลดกิจกรรมนอกบ้านเพื่ออยู่กับสมาชิกครอบครัวมากขึ้น รองลงมาเป็นเรื่องการลดกิจกรรมนอกบ้านเพื่ออยู่กับสมาชิกครอบครัวมากขึ้น และการเป็นที่ปรึกษาด้านการออมให้กับสมาชิกในครอบครัวนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรเวชม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มันประเสริฐ (2552) ที่พบว่า พฤติกรรมการมีลักษณะนิสัยรู้จักการวางแผนในการดำเนินชีวิตจะส่งผลให้ผู้มีงานทำเป็นผู้ออมเงิน นอกจากนั้น การมีความรู้เกี่ยวกับการเงินจะส่งผลต่อการเป็นผู้ออมเงินได้เช่นกัน ในทางตรงข้ามหากผู้มีงานทำต้องการกู้ยืมเงินและมีบุตรมากขึ้นก็จะมีแนวโน้มกลายเป็นผู้ไม่ออมเงิน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลที่คล้ายคลึงต่อพฤติกรรมการออมเงินระยะยาวเพื่อการดำรงชีวิตยามชราภาพเช่นกัน ในส่วนของระดับอัตราการออมเงินของผู้มีงานทำที่ออมได้นั้น ลักษณะนิสัย การรู้จักการวางแผนมีส่วนสำคัญในการเพิ่มระดับ

อัตราการออม ขณะเดียวกันการอยู่ในระดับการออมภาคบังคับ จำนวนบุตร การกักเงินจะส่งผลให้ระดับอัตราการออมลดลง

จากผลการศึกษาผลการวิเคราะห์ปัจจัยอิทธิพลที่มีต่อสภาวะการออมที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) สถานการณ์และลักษณะการออม 2) ทศนคติต่อการออม และ 3) ด้านพฤติกรรมในการออม มีความสัมพันธ์กับสภาวะการออมของประชาชน และผลการทดสอบอิทธิพล พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว มีอิทธิพลเชิงบวกต่อสภาวะการออมของประชาชนนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งนภา ศรีธัญญะโชติ (2550) ที่พบว่าปัจจัยด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออม ได้แก่ 1) การศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการออมเรื่องปริมาณการออมต่อปีและระยะเวลาการออม 2) รายได้รวมต่อปีมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการออมเรื่องปริมาณการออมต่อปีและระยะเวลาในการออม 3) จำนวนคนในอุปการะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการออมเรื่องปริมาณการออมต่อปีและระยะเวลาในการออม 4) ภาระหนี้สินมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการออมเรื่องปริมาณการออมต่อปี 5) อัตราผลตอบแทนจากการออมไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการออม และ 6) อัตราเงินเฟ้อในอนาคตที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการออมเรื่องผลต่อการออมในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการออมเรื่องปริมาณการออม

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1.1 สภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การมีความรู้เกี่ยวกับทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ รองลงมาเป็นด้านการบริหารการเงินในครอบครัว และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีความรู้เรื่องการออมเพื่อหารายได้เพิ่ม

1.2 สภาพการจัดการการออมในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านรายได้และรายจ่าย รองลงมาเป็นด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการออม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสวัสดิการ

1.3 ปัจจัยด้านสถานการณ์และลักษณะการออม ทศนคติและพฤติกรรมมีอิทธิพลต่อสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “สภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

2.1.1 จากผลการศึกษาสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ ประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนาในเชิงปฏิบัติต่อไป คือ การได้รับการสนับสนุนด้านการส่งเสริมการออมจากหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการและคาดหวังเป็นอย่างยิ่ง เมื่อภาครัฐมีนโยบายที่ชัดเจนลงไป ประชาชนย่อมมีความพร้อมและมีแรงกระตุ้นที่จะปฏิบัติตามการออมให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

2.1.2 จากผลการศึกษาในภาพรวมที่พบว่า ประชาชนก่อนวัยผู้สูงอายุในกลุ่มองค์กรชุมชนที่ใช้เป็นตัวอย่งในการศึกษาที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 40-45 ปี จะมีความสามารถในการหารายได้สูงกว่าวัยอื่น จึงควรเน้นการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับการออมไปที่ประชาชนช่วงวัยดังกล่าวให้มากขึ้นเพื่อให้การพัฒนาการออมให้เป็นไปอย่างเข้มแข็งและเป็นรูปธรรม

2.1.3 จากผลการศึกษาที่พบว่า สภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีความรู้เรื่องการออมเพื่อหารายได้นั้น จึงมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรมีการจัดการเรื่องการให้ความรู้ เครื่องมืออำนวยความสะดวก การกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการออมได้ง่ายขึ้น มีการออกหน่วยบริการเคลื่อนที่ส่งเสริมการออมของกลุ่ม/องค์กรเพื่อให้ความรู้มากขึ้น

2.1.4 จากผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการการออม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานการณ์และลักษณะการออมนั้น จึงมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรมีการจัดทำกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านสถานการณ์และลักษณะการออมให้มากขึ้นเพื่อส่งผลให้ด้านสถานการณ์และลักษณะการออมมีจำนวนและการออมมากขึ้นในอนาคตตามไปด้วย

2.2 ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

2.2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องเดียวกันในมิติอื่น เช่น การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติ พฤติกรรม สถานการณ์และลักษณะการออมของประชาชนก่อนวัยผู้สูงอายุในระดับภาคหรือในระดับประเทศ

2.2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการการออมของประชาชนก่อนวัยผู้สูงอายุในประเทศไทย

2.2.3 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบสภาวะการออมของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุในประเทศไทย

2.2.4 ควรมีการศึกษาเชิงนโยบายของรัฐในด้านการส่งเสริมบทบาทของประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุด้านการออมในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์และประเมินผลการนำนโยบายไปใช้ในเชิงปฏิบัติ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์จากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปี 2562

เอกสารอ้างอิง

- กองนโยบายและแผนเมือง กรุงเทพมหานคร. 2555. การศึกษาการส่งเสริมการลงทุนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพฯ: กองนโยบายและแผนเมือง กรุงเทพมหานคร.
- กัลยา วาณิชย์ปัญญา. (2553). สถิติสำหรับงานวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2545). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- ใจเดียว โกมลเพ็ชร. (2554). พฤติกรรมการออมเงินของบุคลากรในวิทยาลัยนครราชสีมา. รายงานการค้นคว้าแบบอิสระปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- ชัยวัฒน์ หน่อรัตน์. (2546). เศรษฐกิจและสวัสดิการชุมชนการบริหารที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ซารวี บุตรบำรุง. (2555). รายได้และรูปแบบการออมเพื่อการเตรียมพร้อมผู้สูงอายุของประชาชนอายุระหว่าง 30-40 ปี ในเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- นันทกา นันทวิสัย. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบภาวะการออมของครัวเรือนในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร. (หลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- บุญรุ่ง จันทน์นาค. (2554). การออม. [Online]. Available: <https://www.sites.google.com/site/boonrung02/home/hnwy-thi-3-kar-xxm>
- รุ่งนภา ศรีธัญญะโชติ. (2550). พฤติกรรมการออมเพื่อใช้จ่ายในอนาคตของประชาชน: กรณีศึกษา ผู้บริหารศูนย์การค้าบริษัทไทยประกันชีวิตจำกัด สาขานบุรี กรุงเทพมหานคร. งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรเวศม์ สุวรรณระดา และ สมประวิณ มั่นประเสริฐ. (2552). ปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานในประเทศไทย: การศึกษาจากข้อมูลการสำรวจในระดับจุลภาค. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภาวี เหมพรวิสาร และพุดกมล อัครชลานนท์. (2557). การสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังการเกษียณให้คนไทย. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิจัยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2559). สวัสดิการผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559). สำนักนายกรัฐมนตรี.
- MM Lai, ML Lai, SH Lau. (2009). Investor behavior and decision-making style: Malaysian perspective. In *Pensions: An International Journal*. Vol. 14, pp. 282-292.
- Likert, Rensis. (1932). A Technique for Measurement of Attitude. *Achieves of Psychology*.
- World Health Organization. (2009). Definition of an older or elderly person: Proposed Working Definition of an Older Person in Africa for the MDS Project. [Online]. Available: www.who.int/healthinfo/survey/ageingdefnolder/en/index.html